

ADVENDIAJA I PÜHAPÄEV AD 2025

1Pt 1:7–12 (Sk 9:9–10; Mk 11:1–10)

[6 Sellest päästest te rõõmustate üliväga, ehkki praegu peate mõnda aega kurvastama mitmesugustes kiusatustes,]

7 et teie usk läbikatsutuna leitaks¹ palju hinnalisem olevat kullast, mis on kaduv, ent mida siiski tules läbi proovitakse, ja oleks teile kiituseks, kirkuseks ja auks Jeesuse Kristuse ilmumisel,

8 keda te armastate, kuigi te ei ole Teda näinud, kellesse te praegu Teda nägemata ometi usute ja rõõmustate üliväga kirkastatud rõõmuga,

9 kui te võtate vastu usu eesmärgi – oma hingede pääste.

10 Seda päästet on hoolega otsinud ja selle üle juurelnud prohvetid, kes on ennustanud seda armu, mis teile on tulnud.

11 Nad püüdsid välja uurida, mille kohta ja millisest ajast andis teateid nendes olev Kristuse Vaim, tunnistades ette Kristuse kannatusi ja neile järgnevat kirkust.

12 Nendele ilmutati, et mitte neile endile, vaid teile, teie teenimiseks oli kõik see, mida nüüd teile on kuulutatud nende kaudu, kes teile taevast läkitatud Pühas Vaimus on toonud rõõmusõnumeid, millesse isegi inglid igatsevad kummardades vaadata.

Selles te olete üliväga rõõmsad, kui te ka praegu peate korraks mitmesugustes katsumustes valusasti kurvastama, et teie usu – palju kallihinnalisema hävivast, aga tules läbi katsutavast kullast – läbikatsumine leitaks olevat tunnustuseks ja väärtustuseks ja austuseks Jeesuse Kristuse avalikuks saamisel, keda te, olemata näinud, armastate, Temasse Teda praegu nägemata uskudes ometi üliväga rõõmustate ärarääkimatu ja kirkastatud rõõmuga, võttes vastu oma usu eesmärgi – hingede pääste. Selle pääste järele on hoolega otsinud ja nõudnud prohvetid, olles kuulutanud ette teile osaks saavat armu, uurides, mida ja millise ajahetke kohta andis märku neis olev Kristuse Vaim, tunnistades ette Kristuse kannatusi ja pärastist kirkust. Neile oli ilmutatud, et mitte iseendid, vaid teid on nad teeninud sellega, mida teile on nüüd teada antud teile evangeeliumi kuulutamise kaudu teile taevast läkitatud Pühas Vaimus – millesse inglid ihkavad kummardudes vaadata.

Sissejuhatus

Peetruse esimene kiri on kirjutatud tõenäoliselt Roomas, mida autor ise nimetab Paabeliks (1Pt 5:13), aasta 64 paiku (võib-olla osalt ajendatuna Nero algatatud kristlaste tagakiusamisest). Nii kirja enda järgi (1Pt 1:1) kui kiriku traditsiooni kohaselt on kirja autoriks apostel Peetrus, kes kasutas kirjutajana Silvanust (1Pt 5:12), apostel Pauluse kaastöölisi. Viimane aitab seletada nii seda, et kirjal on sarnasusi mõnede Pauluse

¹ EELK Kirikukäsiraamatu Lugemiste raamatus algab tekst nõnda: «Läbikatsutuna leitakse teie usk...»

kirjakohtadega (vrd nt 1Pt 2:6.8 ja Rm 9:32j ning 1Pt 3:1–7 ja Ef 5:22–28), kui ka kirja head kreeka keelt, mis paljude uuema aja uurijate arvates välistavat Peetruse autorluse.

Peetruse kiri algab Kristuses teostunud lunastuse ning sellel rajaneva päästelootuse rõhutamise (1Pt 1:3–12), millest tuleneb kristlaste kutsumus ütelda lahti oma varasemast kaduvast eluviisist ning saada kuulekuse lastena pühaks, nagu on püha see, kes on nad kutsunud (1Pt 1:13–2:18). Kristlaste kutsumuse juurde kuulub ka valmisolek kannatada – Kristuse enda eeskujul, kes kannatas omade eest (1Pt 2:19–23; 4:1–19). Tõenäoliselt on see seotud puhkenud tagakiusamistega nii Roomas kui mujal, ka Väike-Aasias, kus asunud kristlased olid arvatavasti kirja esmased adressaadid.

Kolmandas ja viiendas peatükis (pistelisel mujalgi) annab Peetrus mitmesuguseid juhiseid praktiliseks kristlikuks eluks, nii abielus ja perekonnas kui ühiskonnas üldiselt. Eriliselt pöörab apostel tähelepanu kogudusevanematele (preestritele – *πρεσβύτερος*), keda ta manitseb hoidma nende hoolde usaldatud karja «mitte sunni pärast, vaid vabatahtlikult Jumala meele järgi» (1Pt 5:2), kinnitades neid lootusega, et «kui Ülemkarjane saab avalikuks», siis nad võivad «võtta vastu kirkuse närtsimatu pärja» (1Pt 5:4).

Nii karjased kui kari peavad alanduma Jumala käe alla, et saada Tema poolt ülendatud (1Pt 5:6), ning elama alati kainelt ja valvates, teades, et kurat «käib ringi nagu mõirgav lõvi, otsides, keda neelata» (1Pt 5:8). Peetrus kutsub oma lugejaid seisma kindlalt usus, teades, et Jumal on see, kes neid, kes üürikest aega kannatavad, parandab, kinnitab, tugevdab ja toetab (1Pt 5:9j).

Niisiis on Peetruse esimese kirja keskseks sõnumiks julgustus ja lootus, millest need, kes on lunastatud mitte hõbeda ega kullaga, vaid Kristuse kui laitmatu ja puhta Talle hindamatult kalli verega, on kutsutud usus, kuulekuses ja pühaduses elades tunnistust andma. Kristuse kannatused, mille läbi oleme päästetud, on ühtlasi eeskujuks, mille järgimine samuti tunnistab, et tegemist on Tema omadega, sest «neidsamu kannatusi on pandud kogema kogu kristlaskond maailmas» (1Pt 5:9).

Keelelisi märkuseid

Päästest – originaalis seisab sõna σωτηρία – «pääste», «päästmine» – eelnevas salmis.

Rõõmustate üliväga – ἀγαλλιᾶσθε – sõna ἀγαλλιάω tähendab «rõõmutsema», «rõõmust hõiskama», «üliväga rõõmus olema».

Kurvastama – λυπηθέντες – sõna λυπέω tähistab valusat kurvastamist, samuti südametunnistuse piinadest tulenevat valusat kahetsust.

Kiusatustes – πειρασμοῖς – sõna πειρασμός tähendab «katsumus», «läbikatsumine», «proovilepanek», «kiusatus».

Usk – τῆς πίστεως – sõna πίστις – «usk», «usaldus», «veendumus», ka «usaldusväärsus» – tuleneb verbist πείθω – «veenma», «veenduma», «veendunud olema», «usaldama», «usalduma», «kuulda võtma», «uskuma».

Läbikatsutuna – τὸ δοκίμιον – sõna δοκίμιον tuleneb verbist δοκέω – «arvama», «mõtlemine», «[kellestki midagi] pidama» – ning tähendab «[järele] proovima», «järele katsuma», «läbi katsuma», «proovile panema», «testima».

Leitaks – εὐρεθῇ – sõna εὐρίσκω tähistab eeskätt taolist leidmist, millele ei eelne otsimine, vaid mis pigem sünnib ootamatult, hea õnne peale.²

Mis on kaduv – τοῦ ἀπολλυμένου – sõna ἀπόλλυμι tähendab «hävitama», «purustama», «ära kaotama», «tapma», «hukkama», ka «laostama».

Kiituseks – εἰς ἔπαινον – sõna ἔπαινος tähendab «heaskiit», «tunnustus».

Kirkuseks – δόξαν – sõna δόξα tuleneb verbist δοκέω – «arvama», «mõtlemine», «[kellestki midagi] pidama» – ja tähendab «arvamus», «hinnang», tähistades sellest tulenevalt ka kellegi väarikust, auväarsust, hiilgust, sära, majesteetlikkust, aulisust.

Auks – τιμὴν – sõna τιμή tähendab siin «[kellelegi osutatav] austus».

Jeesuse – Ἰησοῦ – nimi Ἰησοῦς tuleneb heebrea nimest יְהוֹשֻׁעַ ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab».

Kristuse – Χριστοῦ – sõna Χριστός tuleneb verbist χρίω – «võidma», «salvima» – ja tähendab sedasama, mida heebrea מָשִׁיחַ – «Messias», «Võitu».

Ilmumisel – ἐν ἀποκαλύψει – sõna ἀποκάλυψις – «ilmutus», «ilmumine», «avalikuks saamine» – tuleneb verbist sõna ἀποκαλύπτω – «ilmutama», «avaldama», «teatavaks tegema» –, mis tähendab sõnasõnalt – nagu ka ladina *revelo* – «katet eemaldama».

Armastate – ἀγαπάτε – sõna ἀγαπάω tähendab «armastama», «[kellelegi] head soovima», ka «[kellegi järele] janunema/õhkama».³

Usute – πιστεύοντες – sõna πιστεύω – «uskuma», «[midagi] tõeks pidama», «[milleski] veendunud olema», «[millelegi oma] usaldust panema» – tuleneb verbist πείθω – «veenma», «veenduma», «veendunud olema», «usaldama», «usalduma», «kuulda võtma», «uskuma».

Võtate vastu – κομιζόμενοι – sõna κομίζω tähendab «tooma», «viima», «vastu võtma», «omandama», ka «[millegi/kellegi eest] hoolitsema», «[midagi] hankima/muretsema».

² Meenutagem siinkohal Archimedese kuulsat vanniskäiku.

³ Sarnase tähendusvarjundiga on heebrea אָהַב – «armastama», «[kellegi järele] õhkama».

Eesmärgi – τὸ τέλος – sõna τέλος tähendab «lõpp», «lõppeesmärk», ka «otstarve», «see, mis tuleb teha/saavutada».

Hingede – ψυχῶν – sõna ψυχή tähendab eeskätt «hing», samuti «elujõud», ka «elu».

Prohvetid – προφῆται – sõna προφήτης – «prohvet» – tuleneb verbist φημί – «ütleva», «lausuma», «teada andma», millele on lisatud eesliide πρό – «ees», «ette».

Arm – χάριτος – sõna χάρις tähendab «arm», «armuand», «armukingitus», «heldus», «heameel», «kiindumus», ka «tänu».

Ajast – καιρὸν – sõna καιρός tähistab enamasti kindlalt määratletavat aega ja ajavahemikku või kindlaksmääratud ajahetke.

Vaim – sõna πνεῦμα tuleneb verbist πνέω – «hingama», «puhuma» – ja tähistab sarnaselt heebrea sõnale נִיחִי nii vaimu, tuult kui ka hingeõhku.

Tunnistades ette – προμαρτυρόμενον – sõna προμαρτύρομαι koosneb eesliitest πρό – «ees», «ette» – ja verbist μαρτύρομαι – «tunnistama», «tunnistust andma».

Teenimiseks – διηκόνουν – sõna διακονέω tähendab «teenima», «teenindama», «ümmardama», «aitama», «hoolitsema».⁴

On kuulutatud – ἀνηγγέλη – sõna ἀναγγέλλω tähendab «kuulutama», «teada andma», «teatavaks tegema».

On toonud rõõmusõnumeid – τῶν εὐαγγελισμένων – sõna εὐαγγελίζω koosneb eesliitest εὖ – «hea», «hästi» – ja sõnast ἄγγελος – «sõnumiviija», «ingel» – ning tähendab «head sõnumit viima/kuulutama», «evangeeliumi kuulutama».

Läkitatud – ἀποσταλέντι – sõna ἀποστέλλω tähistab enamasti kindla ülesandega läkitamist (määramist).⁵

Igatsevad – ἐπιθυμοῦσιν – sõna ἐπιθυμέω tähendab «ihaldama», «igatsema», «ihalema», «himustama».⁶

⁴ Siit on pärit ka sõna διάκονος – «diakon», «abiline», «hoolekandja».

⁵ Siit tuleneb ka sõna ἀπόστολος – «apostel».

⁶ Selle sõna aluseks olev tegusõna θύω – «tapma» – tuletab meelde, et himud võivad inimese hinge ka hävitada, surmata.

Sisuline analüüs

Peetruse esimese kirja esimese peatüki peamiseks rõhuasetuseks on tunnistus Kristuses teostunud lunastusest, mis on saanud meile päästeks ja toonud lunastatuile elava lootuse igavesele pärandile taevas. Usk sellesse täidab kristlased rõõmuga, mida ei suuda varjutada ei kiusatused ega katsumused (sealhulgas ilmselt ka tagakiusamine, kuigi seda otseselt ei nimetata).

Peetrus kõrvutab või koguni vastandab Kristuses avalikuks saanud pääste esiisade igatsuse ja neile antud ennustustega ning kinnitab, et kõik see, mida prohvetite kaudu on ette kuulutatud, on mõeldud justnimelt neile, kes on saanud nii Kristuse kannatuste ja kirkuse nägijaiks kui neist osasaajaiks.

Peatükk algab tervitusega ja sellele järgneva ülistusega Jumalale, kes «oma suurest halastusest on meid uuesti sünnitanud elavaks lootuseks Jeesuse Kristuse ülestõusmise läbi surnuist, kadumatu ja rüvetamatu ja närtsimatu pärandi saamiseks, mis on taevas talletatud teile, keda usu kaudu Jumala väes hoitakse päästeks, mis on viimisel ajal valmis ilmuma» (1Pt 1:3–5). Siin on kõrvuti meeldetuletus sellest, milline on kristliku usu sisu ja tähendus, ning tulevikku suunatud pilk meie jaoks valmistatud igavesele päästele, kusjuures mõlemad peavad meid manitsema, julgustama ja kinnitama selleks, et tahaksime ja suudaksime elada uut, Kristuse kalli verega lunastatute väärilist elu: «Nii nagu kuulekad lapsed ärge ka teie kohanege oma kunagise teadmatusaja himudega, vaid saage pühaks kogu oma käitumisega, nii nagu on püha see, kes teid on kutsunud... [E]lage kartuses oma majalisepõlv, teades, et teid pole lunastatud kaduvate asjadega, hõbeda või kullaga teie tühisest esiisadelt päritud eluviisist, vaid Kristuse kui laitmatu ja puhta Talle kalli verega.» (1Pt 1:14j.17–19)

Pääste, mille osaliseks Kristuse lunastatud saavad, on kirjeldamatu rõõmu allikas, millest on võimalik ammutada isegi kesk katsumusi ja neist põhjustatud kurvastust. Sellest päästest osa saamine toimub usu kaudu, mis avaldub eeskätt armastuses Kristuse vastu ning on seda väärtuslikum, et armastatakse Teda, keda ei olda isegi näinud – sõnumite põhjal, mis on tulnud taevast Püha Vaimu kaudu. Seejuures pole lunastatute usu proovile panemine ja läbi katsumine mitte ainult praeguse ajastu paratamatus, vaid on sellele usule kasulik, seda puhastades ja selitades sarnaselt sellele, kuidas kulda tules läbi proovitakse. Viimselt on see usk aga kullastki mõõtmatuult kallihinnalisem, kuna selle lõppeesmärgiks on ülim mõeldav väärtus – hingede pääste.

See on midagi, mida on otsinud ning püüdnud leida ja tundma õppida kõik prohvetid – sarnaselt kullaotsijale, kes piinliku tähelepanuga otsib liivast, mida ta peseb, kasvõi pisitillukest kullakübet – ning millesse isegi inglid ihkavad kummardudes vaadata. Sellest ülimast annist osa saamise eesõigus on neil, kellele on Jumala armu läbi kingitud rõõmusõnum Kristusest – sõnum, mille lahutamatuks osaks on tunnistus Tema

kannatustest ja neile järgnenud kirkusest, mille all apostel peab silmas seda, et Kristus «on läinud taevasse, on Jumala paremal käel, kus Temale on alistatud inglid ja meelevallad ja väed» (1Pt 3:22).

Aga see pole kõik: me teame, et Kristus tuleb tagasi, ning Tema ilmunisel saavad avalikuks ka need, kes Teda armastavad, kes Temasse usuvad ja on selles usus kõigist katsumustest hoolimata kindlaks jäänud. Siis saavad neile osaks kiitus, kirkus ja au – või nagu võiks samuti tõlkida: tunnustus (heakskiit), väärtustamine (teiste hulgast esile tõstmine) ja austus (lugupidamine ja auavaldused). See kõik on otsekui võidupärg, mille osaliseks saab see, kes on esimesena lõpetanud vaevarikka võidujooksu – tõsi, erinevalt tavapärasest võidujooksust saavad Kristuse töötatud aupärja kõik, mitte ainult üks jooksjatest⁷, kuna tõeliselt on selle pärja kättevõitjaks meile kõigile Kristus ise.⁸

Peetrus kinnitab oma lugejaile, et neid «pole uuesti sünnitatud kaduvast, vaid kadumatust seemnest, Jumala elava ning jääva sõna kaudu» (1Pt 1:23), ning sedastab, et sõnum Jeesusest Kristusest ja Temas teostunud lunastusest on muutumatu ja hävimatu: «Kõik inimlik on kui rohi ja kogu ta hiilgus nagu rohu õieke. Rohi kuivab ära ja õieke variseb maha, aga Issanda sõna jääb igavesti. See on aga seesama sõna, mida teile on kuulutatud rõõmusõnumina.» (1Pt 1:24–26)

Jutluseks

Advendiaja esimese pühapäeva teemaks on EELK Kirikukäsiraamatu järgi «Sinu Kuningas tuleb alandlikkuses». Kirikukäsiraamat ütleb: «Kirikuaasta esimese pühapäeva piiblitekstdid kuulutavad, et Jumal ei ole meist kellestki kaugel. Ta tuleb oma rahva keskele, et kinkida talle uus aeg – pääste aeg. Kogudus tervitab oma saabuvat Kuningat, lauldes hoosiannat ja rõõmustades, et Jeesus on päästnud meid osaduseks Jumala ja üksteisega. Päeva evangeeliumid liidavad advendiaja ja jõulud palmipuudepüha ja ülestõusmispühade sündmustega. [...] Jõulud saavad oma tähenduse vaid koos Kristuse kannatuse, surma ja ülestõusmisega.»

See, et advendiaja esimese pühapäeva evangeeliumiks on luterlikus traditsioonis Jeesuse saabumine Jeruusalemma Suure Nädala alguses, on heaks ja oluliseks meeldetuletuseks, et advendiaeg ei ole mitte ainult (ega isegi mitte esmalt) mõeldud Jeesuse sünnile eelnenud sündmuste meenutamiseks (kuigi sellel ajal on paslik tuua esile eriti Vana Testamendi ettekuulutusi Messia tulemisest), vaid pigem selleks, et meile meelde tuletada, kes on see Laps, kelle sündimist me peagi tähistame, milles

⁷ «Nüüd on mulle valmis pandud õiguse pärg, mille Issand, õiglane kohtunik, oma päeval mulle annab, aga mitte üksnes mulle, vaid kõikidele, kes igatsevad Tema ilmunist.» (2Tm 4:8)

⁸ «Siis tuli Jeesus välja, kandes kibuvitsapärja ja purpurmantlit. Ja Pilaatus ütles neile: «Ennäe inimest!»» (Jh 19:5)

seisneb Tema missioon siin maailmas (ja sellest tulenevalt ka meie, Tema jüngrite missioon) ning mida see tähendab nii meie oleviku, tuleviku kui igaviku jaoks.

EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on teise lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (Sk 9:9–10) prohvet Sakarja ettekuulutus õiglase kuninga tulemisest, kes on alandlik ja sõidab eesli seljas ning hävitab sõja, kuulutab rahvaile rahu ja valitseb üle kogu ilmamaa.

Teise lugemisaasta Evangeeliumiks (Mk 11:1–20) on püha Markuse kirjeldus Jeesuse saabumisest Jeruusalemma. Evangeeliumi keskmes on tunnistus Jeesusest kui ammu tõotatud ja oodatud Messiast, igatsetud rahukuningast, kes on tulnud, et päästa vabaks kõik, kes on kurja, patu ja surma ahelais, ning kinkida neile, kes Ta vastu võtavad ja Temasse usuvad, «Taaveti tulev kuningriik», s.t taevariigi igavene pääste ja õndsus – seesama pääste, mida on otsinud prohvetid ja millesse on ihanud vaadata inglid ning mille osaliseks saavad need, kelle usk leitakse läbikatsutuna «palju hinnalisem olevat kullast».

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Advendiaeg seostub eeskätt jõuludega, seda eriti väljaspool kirikut. Seda enam on kiriku ülesanne rõhutada, et advendiaeg ei ole pelgalt pühade ettevalmistusaeg, vaid see on aeg, mis on meile kingitud meie usu kesksete sündmuste üle järele mõtlemiseks: tegemist on Kristuse tulemise ajaga, ja seda kolmel tasandil. Esiteks meenutab see meile Kristuse esimest tulemist, Jumala Poja inimesekssaamist ja sellele eelnenud pikka ootusaega alates pattulangusest. Teiseks kutsub advendiaeg meid suunama pilku tulevikku, Issanda teisele tulemisele, mille aega me ei tea, ent mis puudutab meid kõiki, nii et me peame püüdma selleks alati valmis olla. Ning kolmandaks aitab advendiaeg meil teadvustada seda, et Kristus on oma tõotust mööda meie juures iga päev kuni maailma-ajastu otsani ning tuleb meie ligi ja meie sisse alati, kui saame osa Jumala hävimatust sõnast ja õndsakstegevatest sakramentidest.
2. Just sellest teadmisest ja sellele vastavast meeleolust on kantud ka tänane Epistel, milles apostel Peetrus kõneleb kõige olulisemast: jumalikust päästest, mille keskmes on Kristuse kannatused ja ülestõusmisne, usust, mille läbi me sellest päästest osa saame, ja armastusest, mis meie usust võrsub. Peetrus rõhutab, et meie oleme need privilegeritud, kellele on saanud osaks see, mida prohvetid suure hoolega otsisid ja pikisilmi ootasid ning mida isegi inglid on igatsenud ja näha ihaldanud: rõõmusõnum Jumala ainusündinud Pojast Jeesusest Kristusest, meie Õnnistegijast ja Päästjast, kelle esimene tulemine siia maailma inimlapsena ja taastulemine aegade lõpul kohtumõistjana on nii advendiaja kui jõulude keskne sõnum.
3. Meie ülim eesmärk on hingede pääste – või teise sõnaga: hingeõndsus. See on Jumala armukingitus, millest saame osa usu läbi – ja millest osa saamiseks on vaja,

et meie usk oleks läbi katsutud ja kindel, sest muidu on oht, et me ei jää meile paratamatult osaks saavates katsumustes püsima. Jumal tahab, et me ei nõrkeks ega taganeks, vaid võiksime Jeesuse Kristuse ilmumisel olla osalised Tema aus ja kirkuses. Meid on lunastatud ei millegi vähema kui Kristuse kalli verega – meie pärast, meie päästmiseks sai Ta inimeseks, kannatas ja suri, ning pole midagi, mida Ta soovib rohkem kui see, et anda meile kadumatu ja rüvetamatu ja närtsimatu pärand, mis on meie jaoks taevasse tallele pandud (vrd 1Pt 1:4).